

Література:

1. Virtual currency schemes – a further analysis. European Central Bank, February 2015.
2. Crypto-Currency Market Capitalizations. – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://coinmarketcap.com/currencies/>.
3. Bitcoin Market Price [Електронний ресурс] // Blockchain.info. – 2015. – Режим доступу: https://blockchain.info/charts/market-price?showDataPoints=false&show_header=true&daysAverageString=1&timespan=all&scale=0&address=.
4. Coinmap. – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://coinmap.org/#/>.

Бак Наталія

*К.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту
Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича*

ВІЙСЬКОВИЙ ЗБІР ЯК СКЛАДОВА ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ПОТРЕБА РЕФОРМУВАННЯ

Багатогранна сфера наукових інтересів професора Юрія С.І. включала проблематику функціонування державних фінансів, зокрема й податкової системи України [1]. Його наукові погляди та переконання в цій царині можуть і повинні бути використані в якості основи для обґрунтування пропозицій щодо підвищення дієвості механізмів реалізації податкової політики держави.

В 2014 р. започатковане реформування податкової системи України в напрямку формальної мінімізації кількості податкових платежів і зменшення витрат на їхнє адміністрування [2]. Аналіз положень нових проектів змін до Податкового кодексу України, запропонованих представниками як законодавчої, так і виконавчої гілок влади [3], дає підстави вважати, що обраний тренд державної податкової політики залишиться в силі. Адже пропонується зменшення навантаження на фонд оплати праці, підвищення рівня соціальної справедливості в оподаткуванні, універсалізація ставок фіскально значимих податкових платежів з метою спрощення податкового законодавства, а також оздоровлення інвестиційного клімату, виведення економіки з тіні, тощо.

Аналогічної позиції дотримуються й вітчизняні науковці, які неодноразово звертали увагу на рівні податкового навантаження, яких досягнуто щодо різних об'єктів і баз оподаткування (праці, споживання, майна, природних ресурсів) [4]. У цьому контексті доцільно згадати висновок Юрія С.І., Крисоватого А.І. та інших учених про те, що для України важливо формувати та реалізовувати податкову політику, враховуючи сучасні тенденції розвитку світового та європейського оподаткування, а саме: зміцнення фіскальних позицій податків на споживання; посилення фіскальної ролі екологічного оподаткування [5, с. 20].

Отже, цілком обґрунтованими є пропозиції щодо зменшення податкової квоти щодо виробничого фактора праця. При цьому, як правило, враховуються показники сплати податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), єдиного соціального внеску, єдиного податку. Проте вже другий рік поспіль наукова спільнота, як і більшість громадян нашої держави, погоджуються з необхідністю сплати військового збору, особливо не акцентуючи увагу на елементах механізму його застосування. Зрозуміло, що в умовах військової агресії та збройного конфлікту на Сході України держава потребує належного фінансування своїх Збройних Сил, як і в цілому потреб сфери оборони. Тому необхідність, час і умови запровадження військового збору [6] не викликали жодних заперечень (незгода з ними, на противагу, наприклад, «податковому майдану» суб'єктів малого бізнесу, зрозуміло, суперечила б домінуючим у суспільстві патріотичним настроям).

Акцент на цільовому призначенні військового збору об'єктивно відсунув на задній план порядок його застосування, аналіз якого дозволяє виявити суттєву подібність, якщо й не збіг, по основних елементах оподаткування з механізмом застосування ПДФО (табл. 1).

Такий методологічний підхід забезпечив швидке запровадження ефективного з позиції адміністрування військового збору та одержання запланованого фіскального результату. За допомогою військового збору в минулому році уряду вдалося додатково централізувати 2,5 млрд. грн. У 2015 р. на цей податковий платіж покладені сподівання в обсязі понад 8,5 млрд. грн., які, швидше за все, будуть перевершені. Адже за 9 місяців поточного року до Державного бюджету України вже надійшло майже 6,4 млрд. грн. військового збору, тобто понад 75,0% від запланованих річних

показників [7]. Цей обсяг коштів еквівалентний бюджетному фінансуванню майже 20,0% усіх видатків на оборону. Хоча в 2014 р. надходження від військового збору тільки на 10,0% задовольнили б річні потреби військової оборони.

Таблиця 1

Основні елементи оподаткування військовим збором

Елемент	Положення Податкового кодексу України
Платники	П. 162.1 - платники [ПДФО]
Об'єкт	Ст. 163 - об'єкт оподаткування [ПДФО]
Порядок нарахування, утримання, сплати до бюджету	Ст. 168 - порядок нарахування, утримання та сплати (перерахування) ПДФО до бюджету
Суб'єкти - особи, відповідальні за виконання податкових зобов'язань	Ст. 171 - особи, відповідальні за утримання (нарахування) та сплату (перерахування) ПДФО до бюджету
Форма та спосіб виконання податкових зобов'язань	Ст. 176 - забезпечення виконання податкових зобов'язань [з ПДФО]

Через очевидний фіскальний ефект недостатньо зауваженим до цього часу залишається факт зарахування військового збору до загального, а не спеціального фонду Державного бюджету України (як це могло та повинно було б бути, зважаючи на цільовий характер платежу). За такого підходу військовий збір перетворився на ординарний податковий інструмент перерозподілу доходів населення на користь держави з метою акумулювання їхньої частки в центральному бюджеті країни, аналогічний ПДФО. Тільки на відміну від останнього, природа справляння якого зумовлює необхідність зарахування ПДФО в місцеві бюджети, військовий збір, завдяки своїй назві, дав органам державної влади можливість наповнити саме Державний бюджет України.

Ситуація, яка склалася, цілком відображає кризовий стан із формуванням доходів держави, що наразі, вважаємо, не повинно бути постійною основою пояснень причин недоліків у вітчизняній практиці управління бюджетними ресурсами.

Тому подальший розвиток механізму застосування військового збору в складі вітчизняної системи оподаткування вбачаємо в одному з двох напрямків.

Перший базується на дієвості положення Податкового кодексу України щодо встановлення військового збору до набрання чинності рішенням Верховної Ради України про завершення реформи

Збройних Сил України. В цьому випадку існує об'єктивна необхідність визначити його як інструмент наповнення спеціального фонду Державного бюджету України.

Крім того, на наш погляд, доцільно зобов'язання зі сплати такого цільового податку поширити й на інших платників. Адже використовувані сьогодні об'єкт і база оподаткування військовим збором охоплюють тільки ті доходи, які громадяни отримують поза тіньовим сектором економіки. Іншими словами, на законслухняних платників податків у черговий раз покладено додатковий податковий тягар, що також не є стимулом до детінізації розвитку національної економіки. Хоча, як зазначав професор Юрій С.І. з одностумцями, податкова політика в Україні під час рецесії повинна бути інструментом стимулювання підприємницької діяльності та ключовим елементом стратегії масштабної детінізації економічних відносин [5, с. 278]. У контексті сказаного вбачаємо за можливе механізм застосування військового збору за його елементами наблизити до універсального податку на споживання. Зважаючи на низький рівень заощаджень в економіці України, оподаткування військовим збором не за доходами, а за витратами громадян дозволить активізувати принцип соціальної справедливості по відношенню до платників податків – фізичних осіб.

Беручи до уваги задекларовані мету, ключові напрямки й цілі податкової реформи [3], можливим є альтернативне бачення ролі й місця військового збору в податковій системі України. Зокрема, радикального зменшення навантаження на фонд оплати праці та спрощення адміністрування для бізнесу можливо досягнути шляхом скасування військового збору з одночасним визначенням певної частини ставки оподаткування ПДФО (наприклад, як і сьогодні – 1,5%) в якості її цільової (військової) складової. Реалізація такого підходу дозволить звести до мінімуму адміністративні витрати платників податків на обрахунок розміру та сплату цільового платежу, а також усуне зайві підстави для виникнення податкових правопорушень з їхнього боку.

Останнє слово при виборі напрямків, заходів та інструментів реформування податкової системи України, звичайно, надається законодавцям. Проте незмінною залишається вага твердження про те, що зміни в оподаткуванні повинні бути узгодженими між собою та органічно вписуватися у функціонуючу фіскальну систему [5, с. 6].

Література:

1. Юрій С.І. Сучасні тенденції розвитку європейського оподаткування та новітня парадигма податкової політики в Україні: [монографія] / С.І. Юрій, А.І. Крисоватий, Т.В. Кошук. – Тернопіль: ТНЕУ, 2010. – 292 с.; Юрій С.І. Турбулентность налоговых реформ / С.І. Юрій, А.І. Крисоватый, И.А. Майбуров, Т.В. Кошук. – К.: Знання, 2011. – 382 с.; Юрій С.І. Оцінка ефективності наданих пільг з оподаткування / С.І. Юрій, І.М. Таранов // Фінанси України. – 2002. – № 12. – С. 55–62; Юрій С. Актуальні проблеми податкової політики: інфраструктура податку з доходів фізичних осіб в Україні / Сергій Юрій, Наталія Бак // Журнал європейської економіки. – 2004. – Т. 3. – С. 16–34.
2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28.12.14 № 71-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/71-19/paran2#n2>.
3. Презентація податкової реформи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.gov.ua/uploads/0/839-%20%D0%...281%29.pdf>; Податкова реформа 2016 – фіскальна лібералізація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fortetsya.org.ua/images/stories/___06.10.15.pdf.
4. Соколовська А.М. Методологічні та методичні аспекти визначення податкового навантаження на працю, капітал і споживання / А.М.Соколовська // Фінанси України. – 2008. – № 1. – С. 65–76; Юшко С.В. Навантаження на фонд оплати праці суб'єктів господарювання як чинник тінізації доходів громадян / С.В.Юшко // Фінанси України. – 2013. – № 2. – С. 32–45.
5. Юрій С.І. Турбулентность налоговых реформ / С.І. Юрій, А.І. Крисоватый, И.А. Майбуров, Т.В. Кошук. – К.: Знання, 2011. – 382 с.
6. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» від 31.07.2014 № 1621-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1621-18>.
7. Статистичний збірник Міністерства фінансів України «Бюджет України – 2014» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.gov.ua/news/bjudzhet/budget-2014>; Показники виконання бюджету України 2014/2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.gov.ua/news/bjudzhet/bjudzhet-potochnogo-roku>.